

Helsestasjonsverksemda – god kommunal styring av tenesta?

Helsestasjonsverksemda er ei lovpålagd teneste som skal ta hand om det heilskaplege førebyggjande og helsefremjande arbeidet retta mot barn og unge i aldersgruppa 0–20 år, og til gravide som ønskjer å gå til svan-gerskapskontroll i tilknytning til helsestasjonen. Tenesta skal vere eit lågterskeltilbod. Det er brei semje om at helsestasjonsverksemda har hatt, har og skal ha ei framstående rolle i det helsefremjande og sjukdomsførebyggjande arbeidet, og skal vere med på å sikre at barn og unge utviklar seg trygt. Det vi veit i dag, er at det å styrkje det «friske» hos barn og familiar med auka meistring framfor å fokusere på problema, bidreg til god helse på sikt.

I den nye Samhandlingsreforma, som tok til å gjelde frå 1. januar 2012, skal helsestasjonsverksemda først vidare i den forma ho har i dag. Den nye lova presiserer spesifikt at tilbodet skal vere heilskapleg og koordinert. Det vil seie at brukarar skal møte eit heilskapleg tenestetilbod frå graviditet til barnet er i skolealder. Ny folkehelselov skal bidra til at kommunane i mykje større grad skal tenkje «helse i alt dei gjer». Det vil seie at dei førebyggjande helsetenestene som helsestasjonen representerer, må styrkjast.

Kommunane har ansvar for å styre helsestasjonsverksemda slik at ein kan oppnå formålet om eit heilskapleg førebyggjande og helsefremjande arbeid som er tilstrekkeleg tilgjengeleg for brukarane.

I 2011 gjennomførte Statens helsetilsyn på oppdrag frå Helse- og omsorgsdepartementet tilsyn med helsestasjonsverksemda. Tilsynet kartla korleis eit representativt utval av 50 kommunar og bydelar organiserer og styrer

helsestasjonstilbodet til barn frå fødsel til skolestart. Kartlegginga gir ein indikasjon på kor god styring kommunane har med å prioritere, gjennomføre og evaluere helsestasjonstilbodet. Sjølv om det er store forskjellar mellom kommunane og bydelane, teiknar det seg eit bilete av eit tenesteområde der styringa i hovudsak er overlaten til helsestasjonspersonellet. Statens helsetilsyn stiller derfor spørsmål om den øvste leiinga i kommunen har god nok kontroll med at barn i aldersgruppa 0–6 år får den helsehjelpa dei har rett på frå helsestasjonen. Det er også eit spørsmål om kommuneleiinga har eit godt nok grunnlag for å vurdere kvaliteten på tenesta og for å definere eigeninnsatsen på dette området.

Kartleggingsresultatet vil kunne vere med på å gi kommunane eit grunnlag for å lære og utvikle kvaliteten i helsestasjonstenesta. Dette er særleg interessant i samband med at den nye helse- og omsorgstenestelova og folkehelselova skal implementerast.

På grunnlag av funn i denne kartlegginga meiner Statens helsetilsyn:

Statlege helsestyresmakter må konkretisere kven som har ansvar for kva innanfor ulike delar av dei førebyggjande helsetenestene. Helsestasjonsverksemda treng ei slik avklaring for å kunne sikre eige tenestetilbod, men også for føremålstenleg samarbeid med fastlegar, kommunal fysioterapi-teneste, barnehagar, barnevern, helseføretak etc. Dette bør vurderast gjennom forskrifter, rettleiarar, retningslinjer og gjennom opplæring og diskusjon i faglege fora. Kommunane må sørge for systema-

tisk overvaking og gjennomgang av internkontroll og styring med helsestasjonsverksemda for å sikre at ho fungerer som føreset. Det må gjennomførast systematiske risikovurderingar av helsestasjonsverksemda og fastsetjast plan for verksemda. Det må etablerast rutinar for samarbeid mellom helsestasjon og fastlegar. Ein må sjå til at barna sine helsekort og pasientsjournalar ved helsestasjonen inneheld nødvendige opplysningar. Ein må etablere ordningar som avdekkjer, rettar opp og førebyggjer avvik frå faglege krav til helsestasjonsverksemda. Vidare må ein sørge for nødvendig rapportering frå helsestasjonsverksemda til kommuneleiinga, og til staten gjennom KOSTRA. Ein må gjennomføre systematisk evaluering og analyse av helsestasjonstenesta.

Statens helsetilsyn støttar Helse- og omsorgsdepartementet i at det er nødvendig å etablere ny eller utvida statistikk for helsestasjonsverksemda. I kartlegginga vi har gjennomført i 2011, viser det seg at tilgjengelege data i KOSTRA ikkje er pålitelege nok.

” eit tenesteområde der styringa i hovudsak er overlaten til helsestasjonspersonellet.”

Litteratur: Styre for å styrke – Rapport fra tilsyn med helsestasjonsvirksomheten

Rapport fra Helsetilsynet 1/2012

Statens helsetilsyn planlegg landsomfattande tilsyn med helsestasjonstenesta i 2013.